

Η πατερική σκέψη για τον όρο «Θεοτόκος» (Θεώνη Μαρίνου - Μπούρα, Θεολόγος, ΜΑ Θεολογίας)

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/2aQe7UR>]

Ο Γρηγόριος ο Θεολόγος το 370 γράφει σε επιστολή του προς τον πρεσβύτερο Κληδόνιο: «Ει τις ου Θεοτόκον την αγίαν Μαρίαν υπολαμβάνει, χωρίς εστί της θεότητος» (Γρηγορίου θεολόγου, Επιστ. 101, Προς Κληδόνιον πρώτη, PG 37,177, ΒΕΠ 60,262). Θεωρεί λοιπόν υποχρεωτική την αποδοχή του όρου Θεοτόκος και η άρνηση του όρου θέτει τον άνθρωπο εκτός Θεού δηλαδή εκτός σωτηρίας.

Στον τρίτο Θεολογικό του Λόγο εμβαθύνοντας στην ασώματη γέννηση του Χριστού διερωτάται: «Που γαρ εν τοις σοις έγνως Θεοτόκον παρθένον;» (Γρηγορίου Θεολόγου, Θεολογικός τρίτος Περί Υιού, PG 36,80, ΒΕΠ 59,240). Διαπιστώνουμε ότι και ο Γρηγόριος ο Θεολόγος ονομάζει τη Μαρία Θεοτόκο και

Παρθένο και συνδέει την παρθενία με την ασώματη, δηλαδή όχι με άνδρα αλλά εκ Πνεύματος αγίου, σύλληψη. Στο έπος του αγίου «Χριστός πάσχων» που ως το 1969 θεωρείτο νόθο αλλά πλέον η έρευνα το θεωρεί δικό του ή μαθητή του (Μπόννη Κ., Εισαγωγικά στο Γρηγόριο το Θεολόγο, ΒΕΠ 58,172), η Θεοτόκος είναι το πρώτο πρόσωπο του δράματος μετά το Χριστό κι έτσι ονομάζεται, είναι δε αξιοσημείωτο ότι με τη Θεοτόκο ξεκινάει το έργο (Γρηγορίου Θεολόγου, Χριστός πάσχων, ΒΕΠ 62,321).

Ο Μ. Βασίλειος στην ομιλία του «Εις την αγίαν του Χριστού γέννησιν», ονομάζει τη Μαρία Θεοτόκο και παρθένο και μάλιστα τεκμηριώνει το αειπάρθενο αυτής αναλύοντας ότι στο γραφικό χωρίο «ουκ εγίγνωσκεν αυτήν εως ου έτεκεν τον υιόν αυτής», το έως ου δε δηλώνει περιορισμό αλλά σημαίνει εις το διηνεκές, όπως και το υπό του Κυρίου λεχθέν «εγώ μεθ' υμών ειμί πάσας τας ημέρας έως της συντελείας του αιώνος» (Μ. Βασιλείου, Εις την αγίαν του Χριστού γέννησιν, ΡG 31, 1468, ΒΕΠ 54, 230). Σημειώνουμε ότι η ομιλία θεωρείται γνήσια από τον ειδικό ερευνητή του Μ. Βασιλείου, Rev. Amand de Mendieta, τον οποίο ακολουθούν οι Κ. Μπόννης και Η. Μουτσούλας συγκαταλέγοντας την ομιλία στις γνήσιες στη σειρά ΒΕΠΕΣ. Ο αείμνηστος Στ. Παπαδόπουλος την κατατάσσει στα αμφιβαλλόμενα έργα σημειώνοντας ότι οι σχετικές συζητήσεις δεν έχουν καταλήξει σε κοινώς αποδεκτά συμπεράσματα (Παπαδοπούλου, Στ., Πατρολογία Β, Παρουσία, Αθήνα 1990, σ. 400).

Ο Γρηγόριος Νύσσης στην 3^η Επιστολή του προς την εκκλησία των Ιεροσολύμων περί το 382 (ΒΕΠ 65,309 όπου εισαγωγικά υπό του Ηλία Μουτσούλα) φανερά ενοχλημένος γράφει: «μη την αγίαν Παρθένον, την Θεοτόκον ετόλμησε τις ημών και ανθρωποτόκον ειπείν, όπερ ακούομεν τινας εξ αυτών αφειδώς λέγειν» (Γρηγορίου Νύσσης, επιστολή Γ, έκδ. G. Pasquali, Gregorii Nysseni, Opera, Epistulae, vol.VIII, pars II, Leiden, E. J. Brill 1959, σ. 26, ΒΕΠ 70,26). Παρατηρούμε ότι χρησιμοποιεί τους όρους Παρθένος και Θεοτόκος μαζί, όπως και ο Μ. Βασίλειος στην ομιλία του κι ότι δεν τους αναλύει καν αλλά τους χρησιμοποιεί ως ήδη γνωστούς, αποδεκτούς κι αδιαμφισβήτητους. Ο άγιος Γρηγόριος μιλώντας για την παρθενία αναφέρεται στην προφήτιδα και παρθένο Μαρία, την αδελφή του Ααρών, η οποία υπήρξε προτύπωση της Θεοτόκου Μαρίας (Γρηγορίου Νύσσης, Περί Παρθενίας, ΒΕΠ 69,56, PG 46, 323). Κι εδώ διαπιστώνουμε ότι ο όρος Θεοτόκος χρησιμοποιείται ως προσδιοριστικός της Μαρίας μητέρας του Χριστού και μάλιστα συνδυάζεται επίσης με την παρθενία. Ο αείμνηστος Ηλίας Μουτσούλας σημειώνει ότι «ο Γρηγόριος στρέφεται κατά των τολμώντων να ονομάσουν τη Θεοτόκο Μαρία, «ανθρωποτόκο» και έτσι ο μέγας Πατήρ προετοίμασε το έδαφος για την οριστική διατύπωση του Χριστολογικού δόγματος στη Δ Οικουμενική Σύνοδο στη Χαλκηδόνα (ΒΕΠ 65,310).

Ο Ησύχιος Ιεροσολυμίτης, μοναχός που γεννήθηκε μετά το 350μ.Χ. και χαρακτηρίζεται από τον Κύριλλο Σκυθοπολίτη ως «θεολόγος», «πεφωτισμένος πρεσβύτερος και της Εκκλησίας διδάσκαλος» (Ed. Schwartz, Kyrillos von Skythopolis, Leipzig 1939, σ. 27), χρησιμοποιεί τον όρο «Θεοτόκος» σε συνδυασμό με το «Παρθένος» και μάλιστα αναφέρει «πάσα... ευγνώμων γλώττα την Παρθένον εικότως και Θεοτόκον ασπάζεται» (PG 93, 1460D-1461A), δηλαδή είναι φυσικό να ονομάζεται η Παρθένος Θεοτόκος. Η κατανόηση του όρου ως φυσικού λόγω της παρθενίας μας θυμίζει τους δύο Γρηγόριους, Νύσσης και Θεολόγο, που επίσης συνδέουν παρθενία (ασώματη σύλληψη) και «Θεοτόκο».

[Συνεχίζεται]